

Acteur Ron ^{Parool} Vawter (45)

gestorven

(Van onze kunstredactie)

AMSTERDAM – De Amerikaanse acteur Ron Vawter is afgelopen zaterdag op 45-jarige leeftijd overleden. Het feit dat hij aids had stond centraal in zijn laatste voorstellingen.

Vawter overleed in het vliegtuig naar New York. Begin maart was hij in Brussel nog te zien in *Philoktetes Variations*, een voorstelling die voor het Holland Festival naar Amsterdam zou komen. Vawter speelde de Griekse held Philoktetes, die door zijn landgenoten op een eenzaam eiland werd achtergelaten vanwege een stinkende wond aan zijn voet. Minutenlang was de acteur moeizaam in de weer op het podium; naakt, zich ijdel schikkend in witte sluiers, installeerde hij zich in een doodskist en liet een collega foto's van hem nemen.

In deze wat warrige vertoning was slechts bij vlagen nog de kracht voelbaar van de solo Roy Cohn/Jack Smith, waarmee Vawter een jaar eerder diepe indruk had gemaakt. Toen was er voor het publiek geen ontkomen aan bij de rollen van twee uiteenlopende, aan aids gestorven figuren. Vawter reconstrueerde achtereenvolgens een speech van de Amerikaanse regeringsfunctionaris Roy Cohn, die het feit dat hij homoseksueel was loochende zoals het feit dat hij joods was, en een *performance* van de excentrieke, nichterige 'diva' Jack Smith.

Vooraf hield hij een soepel, semi-spontaan speechje over zijn leven met aids. Zo was al voordat de eigenlijke voorstelling begon, te zien hoe snel, hoe dwingend, hoe vanzelfsprekend en hoe totaal deze acteur zich kon transformeren.

Artistieke moed

Door PIETER KOTTMAN

„Dood ben ik pas als ik dood ben”, zei de Amerikaanse acteur Ron Vawter vorig jaar juni in een interview in deze krant. Met die waarheid als een koe wilde hij zeggen, dat zijn ziekte een stimulans was om nog zoveel mogelijk plannen te realiseren en geen reden om bij de pakken neer te zitten. Hij is dan ook vrijwel in het harnas gestorven, afgelopen zaterdagnacht, in het vliegtuig van Milaan — waar hij zich met regisseur Susan Sontag voorbereidde op een nieuwe theatervoorstelling — naar New York. Vawter leed aan aids.

Aids heeft de laatste jaren niet alleen zijn leven beheerst, maar ook zijn werk. Vorig jaar nog speelde hij hier het dubbelportret *Roy Cohn/Jack Smith*, een theatersolo over twee in alle opzichten aan elkaar tegengestelde homoseksuelen die in de jaren tachtig aan aids overleden. Voor zijn vertolking werd hij bekroond met de OBIE-Award. De opnamen voor een filmversie zijn voltooid. Hij speelde ook een rol in Jonathan Demmes *Philadelphia*, de eerste Hollywood-speelfilm over aids, en samen met de Nederlandse regisseur Jan Ritsema werkte hij aan de theaterproductie *Philoktetes*, de ten dode opgeschreven paria uit de Griekse mythologie. Die productie werd begin maart in Brussel uitgebracht. Vawter heeft de titelrol nog vier voorstellingen kunnen spelen, daarna werd de Europese tournee vanwege zijn verslechterende gezondheid tot nader order afgelast. *Philoktetes* zou hier te zien zijn geweest in het komende Holland Festival.

Vawter raakte in ons land bij een kleine kring bekend door de optredens in Mickery van The Woostergroup van Liz Leconte, de oudste avantgarde-theatergroep van New York. Het gezelschap was hier voor het laatst te zien met *Fish Story* en *Brace Up!*, naar Tsjechovs *Drie Zusters*, waarin Vawter de rol van Vershinin vertolkte. Opgeleid als militair, belandde hij in het begin van de jaren zeventig bij de Woostergroup, aanvankelijk als administratieve kracht. Vawter was autodidact

en werkte weliswaar in het experimentele theater, maar zijn taakopvatting was bijna ouderwets. Hij bereidde zich met alle mogelijke middelen voor op zijn rollen. Voor *Roy Cohn/Jack Smith* speelde hij tijdens zijn slaap zachtjes een bandje af met de stem van Cohn. Hij noemde het „een bijna fysieke methode, waarmee ik (—) mijn onderbewustzijn doordrenk met het personage”.

Vawter is ook filmacteur geweest. Behalve in *Philadelphia* was hij te zien in *The Silence of the lambs*, in *Sex, lies and videotape*, in *Internal affairs* en in *Swoon*. *Philoktetes*, wat nu dus zijn laatste rol geweest blijkt te zijn, kan als typerend beschouwd worden voor zijn kwaliteiten. In de drie variaties op het *Philoktetes*verhaal, waaruit de voorstelling bestond, domineerde hij het toneel op volstrekt verschillende manieren, maar steeds even overtuigend. Omdat hij ziek was en dat niet verheelde, reflecteerde hij automatisch en welbewust op zijn eigen dood, maar hij slaagde er tegelijkertijd in afstand te scheppen tot de realiteit en zijn eigen lot een metafoor te laten zijn. Hij was tragisch en pathetisch, maar ook vrolijk en baldadig en dat alles zonder koketterie of cynisme. Zijn hoogstpersoonlijke vertolking was een blijk van artistieke en politieke moed. En van even zeldzaam als imposant engagement, waarvan helaas maar weinigen kennis hebben kunnen nemen.

*For us, there is only the trying.
The rest is not our business.*

T. S. Eliot

RON VAWTER

Albert Blitz
Ritsaert ten Cate
Loes Goedbloed
Hugo de Greef
Richard Haasen
John Jesurun
Eddy Latine
Bettina Masuch
Michael Matthews
Viviane de Muynck
Jan Ritsema
Dirk Roofthoof
Celesta Rottiers
Colleen Scott
Otto Valkman

New York, 16 april 1994

Met ontsteltenis hebben wij kennis genomen van
het overlijden van de Amerikaanse acteur

RON VAWTER

Tijdens het Holland Festival 1994 zou Ron Vawter
een wezenlijke rol hebben gespeeld in de voor
hem zo belangrijke produktie *Philoktetes-Variaties*
waarvan de Amsterdamse première op woensdag
15 juni zou hebben plaatsgevonden. Hij zal in
onze herinnering voortleven als een buitengewoon
begenadigde en integere theaterpersoonlijkheid.

Bestuur, directie en medewerkers
van het Holland Festival

Ron Vawter wilde tot het laatst blijven acteren

De Amerikaanse acteur Ron Vawter (45) is in de nacht van zaterdag op zondag tijdens een vliegreis van Zürich naar New York overleden. Vawter die verbonden was aan de Wooster Group leed al geruime tijd aan aids, maar stond tot op het laatste moment in het theater.

EIGENLIJK heeft Ron Vawter, twee jaar terug al afscheid genomen van zijn publiek in de voorstellingen *Brace Up!* en *Fish Story* van de Wooster Group die voor een deel gebaseerd waren op *De drie zusters* van Tsjechov. Vawter speelde daarin Versjirin, de officier die aan het eind van het stuk afscheid neemt van zijn vertrouwde omgeving omdat zijn regiment is overgeplaatst. Orders van bovenaf.

Vawter speelde die monoloog op een groot videoscherm, hakkend en soms zelfs pauzerend, terwijl de grimeur glycerine onder zijn oogleden smeerde om de tranen kunstmatig op te wekken. Hij leed toen al aan aids en dat maakte zijn performance huiveringwekkend eerlijk.

Stoppen met spelen deed hij niet. Vorige maand nog was hij te zien in *Philoktetes/Variaties*, een productie van het Brusselse Kaaitheter die in juni naar het Holland Festival zou komen. In deze controversiële voorstelling speelde Vawter behalve de verbannen Griekse veldheer vooral zichzelf.

Duidelijk lijdend onder zijn ziekte, zwoegde hij over het toneel tot aan de slotscene waarin hij in een doodskist lag en zijn eigen begrafenis insceneerde. Na de premiere op 3 in maart in Brussel ging het steeds slechter met hem. Totdat hij zondagmorgen - hoog boven de aarde vliegend - verdween. Orders van bovenaf.

Dat hij tot het laatst toe doorwerkte, was een bewuste keuze: 'Iemand met aids heeft behoefte aan een uitzicht op de toekomst. Hij moet zich niet laten dwingen de dingen waarvan hij houdt, de dingen die hem in leven houden, op te geven. Ik blijf plannen maken.'

Voordat Ron Vawter acteur werd, was hij wervingsofficier bij het Amerikaanse leger. Het New Yorkse kantoor waar hij werkte lag vlakbij het theater van de Wooster Group. Hij raakte gefascineerd

Ron Vawter

door deze vorm van theatermaken, verliet het leger en sloot zich bij de groep aan. Voorstellingen van de Wooster Group werden regelmatig naar Nederland gehaald door het Micky Theater.

Vorig jaar zei hij in een interview in *de Volkskrant* over acteren: 'Ik denk dat een goed acteur iemand is met een open geest, waardoor hij een verbinding kan maken tussen het verleden en het heden. Een groot acteur is iemand die daarbij ook nog een voorstelling heeft van de toekomst. Wat je op toneel te weeg kunt brengen, is een soort opschorting van het leven.'

Dat Ron Vawter een groot acteur was, liet hij een jaar geleden zien in *Roy Cohn/Jack Smith*, een dubbelportret over twee uitersten van de Amerikaanse samenleving. Aan de ene kant de homobestrijder Roy Cohn die enkele jaren geleden stiervan aids, aan de andere kant de flamboyante reïnicht Jack Smith. Achter deze twee extreem uiteenlopende creaties stond toch steeds weer Vawter zelf met zijn grote techniek, fabelachtige tempowisselingen en de kracht van een officier.

Naast zijn rollen in het theater speelde Ron Vawter ook in een aantal films. Op dit moment is hij te zien in *Philadelphia* van Jonathan Demme. Andere films waarin hij speelde zijn *Silence of the Lambs* en *Sex, lies and videotapes*.

'Het probleem met aids is dat de ziekte in cycli verloopt en op dit moment ben ik op weg naar een dieptepunt. Ik heb weinig pijn, maar ik ben zo zwak. Zo vreselijk moe.' Zei Vawter vorige maand tegen het blad *Humo*. Hij is de zoveelste die mag gaan uitrusten.

Helin Janssen

Ron Vawter overleden

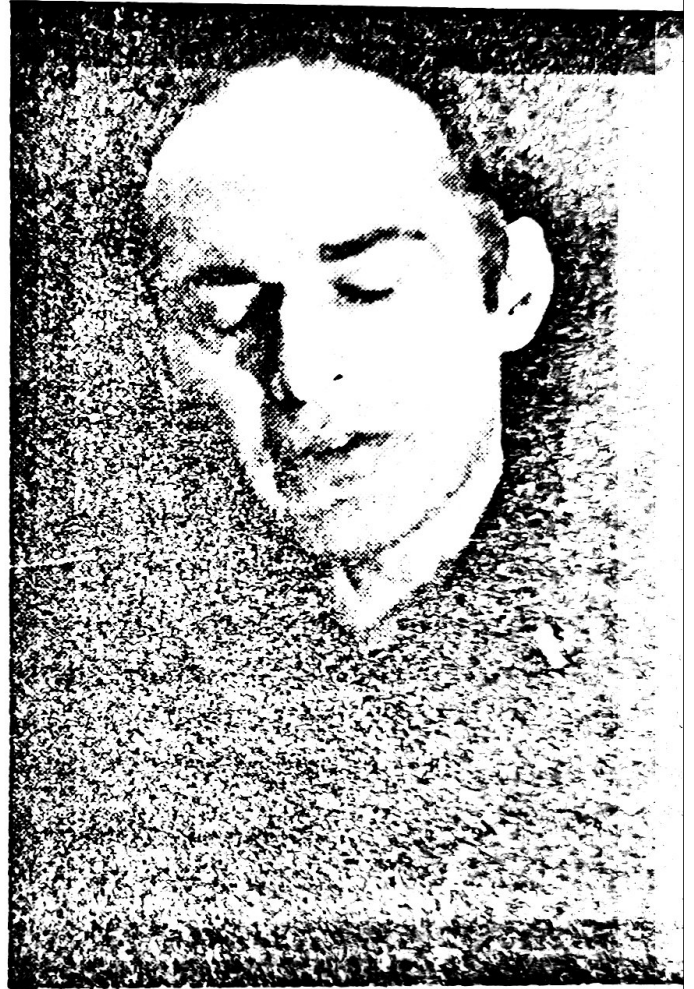
NEW YORK, 18 APRIL. De Amerikaanse acteur Ron Vawter is zaterdagnacht op 45-jarige leeftijd overleden. Hij stierf in het vliegtuig, waarmee hij van Milaan op weg naar New York was. Vawter had aids, maar bleef tot het laatst doorwerken. Pagina 7

Misschien is er na de dood van Ron Vawter toch nog een aangepaste Philoktetes mogelijk

De zéér vrije, spraakmakende bewerking van *Philoktetes* onder regie van Jan Ritsema beloofde een hoogtepunt van het komende *Holland Festival* te worden. Maar voorlopig zijn alle voorstellingen afgelast. De Amerikaanse acteur *Ron Vawter* (45), rond wie het stuk was opgebouwd, overleed in de nacht van 16 op 17 april in het vliegtuig, waarmee hij van Milaan naar New York vloog.

Vawter leed aan *aids* – en maakte daar geen geheim van. Zijn ziekte was tot element van de opmerkelijke toneelproductie verheven. De hoofdrolspeler confronteerde het publiek volgens de lovende kritieken met de onafwendbaarheid van de dood. De zichtbaar lijdende acteur sleepte zich moeizaam over het toneel als de Griekse krijger die vanwege een hardnekkige wond naar een eiland was verbannen.

Afgelopen vrijdag keerde regisseur Ritsema terug uit New York, waar hij de begrafenis van Vawter bijwoonde. Na de plechtigheid was er een *wake* in het gebouw van de *Wooster Group*, het gezelschap waar de acteur aan was ver-

Ron Vawter

